THE GREAT AMERICAN DICTATOR

De fatale neergang van Trumps karakter

Frank Schaper

THE GREAT AMERICAN DICTATOR

DEEL II

De fatale neergang van Trumps karakter

Copyright © 2024 Frank Schaper

Grafische vormgeving binnenwerk en cover www.igraph.be
Illustratie cover © Siegfried Woldhek
Auteursportret cover © Rob van der Voort

Niets van deze uitgave mag worden verveelvoudigd in enige vorm of op enige wijze zonder schriftelijke toestemming met uitzondering van korte citaten als onderdeel van kritieken en boekbesprekingen.

ISBN 978 90 8339 581 4 | NUR 697

www.dictatortrump.net
www.frankschaper.nl

Inhoud

Voorwoord bij Deel II van de Trump-trilogie 7
Inleiding Deel II De Winnaar en De Baas 15

DE NARCIST

1 Land of the Three 26
2 De Imagobewuste Pragmaticus 35
3 De Zichzelf Promotende Narcist 41
4 Truth or Trump 52
5 De Dominante Manipulator 60
6 De Confronterende Antagonist 71
7 Mark Burnett's Apprentice 79
8 Narcissus 103

DE BEDRIEGER

9 The Forbes 400 116
10 The cover of TIME 134
11 De Oneerlijke Opportunist 141
12 A fraud from start to finish 152
13 De Kwaadwillige Bedrieger 164
14 Roger Stone's rules 177
15 Paula White's worship 191
16 The swamp 207
17 Lying endlessly 218

DE PSYCHOPAAT

18 De Meedogenloze Outlaw 238
19 The enemy of the people 253
20 Collusion 264
21 James Comey's loyalty 281
22 Robert Mueller's report 295
23 Rudy Giuliani's quid pro quo 313
24 De Wraakzuchtige Psychopaat 327
25 Tough guys 350
26 Stephen Miller's obsession 358
27 De Almachtige Megalomaan 374
28 The Nobel Peace Prize 388
29 Mount Rushmore 397
30 De Gewelddadige Vernietiger 405
31 A medieval siege 417

Epiloog Deel II Four trials and a funeral 429
Bronnen 463
Foto's en cartoons 472
Gebruikte literatuur Deel II 474
Namenregister 475

Voorwoord bij Deel II van de Trump-trilogie

'The truth is, ultimately, almost no one really knows him.' — Maggie Haberman

'Mijn onvermogen greep te krijgen op wervelwind Trump is zo groot ... *Ik word heen en weer geslingerd tussen diverse sentimenten: verbijstering, fascinatie, begrip, onbegrip, afschuw, angst, lachlust.'* Voormalig VS-correspondent Arie Elshout schreef zijn verbijstering van zich af in de Volkskrant op 12 januari 2019.[1] New York Magazine sprak van ***'a disorienting hurricane of endless news'.***[2] Victor Juhasz, de tekenaar van de wervelwindvoorpagina van Rolling Stone, zei: ***'As a satirist I can barely keep up.'***[3] De 92-jarige Amerikaanse roddeljournalist Liz Smith zei tegen Trumpbiograaf Michael D'Antonio: ***'I've known him forever, and I can't figure him out.'***[4] D'Antonio zelf concludeerde in 2015 na vijf interviewsessies met Trump die in totaal 10 uur hadden geduurd: ***'Anyone who tried to grasp the "real" Trump was likely to fail.'***[5] Zelfs de alom geprezen Trump-expert Maggie Haberman, journalist van The New York Times, schreef in *Confidence Man*, haar Trumpbiografie uit 2022: ***'the truth is, ultimately, almost no one really knows him.'***[6] De volgende vraag is derhalve gerechtvaardigd: is president Donald Trump écht niet te begrijpen? Elshout had al eens opgemerkt: *'Er valt geen lijn in te bekennen, of wellicht is dat de lijn.* ***Dat Trump zich aan al onze hokjes onttrekt.'*** Na jarenlange studie en het lezen van de meeste boeken die over en door Trump zijn geschreven, is mijn conclusie dat de man wel degelijk begrepen kan worden, maar niet met 'onze hokjes'.

HET ENNEAGRAM EN HET TEAM IN JEZELF

Elshout was niet de enige die zich afvroeg hoe Donald Trump in elkaar zat. Al in Trumps eerste jaar als president publiceerden tientallen psychotherapeuten hun verontrustende diagnose over de geestelijke gesteldheid van Donald Trump (*The Dangerous Case of Donald Trump*). Daarnaast publiceerde psychiater Justin Frank zijn niet minder bezorgde analyse van de president (*Trump on the Coach*). Opvallend was het feit dat de experts vooral gefocust waren op de mentale stoornissen van Trump – begrijpelijk vanuit hun professie. Ik wilde daarentegen begrijpen hoe Trumps persoonlijkheid in elkaar zit, om daarna pas vast te stellen welke elementen daarvan als gezond, normaal of ongezond en gevaarlijk kunnen worden geduid – even begrijpelijk vanuit mijn eigen professie als personal coach/trainer/auteur.

Een geschikt persoonlijkheidsmodel voor dit doel is het Enneagram, waar ik in 2003 een boek over heb geschreven met de titel *Het Enneagram en het team in jezelf.*[7] Samen met co-auteur Azwin Ressang had ik daarin de pluspunten van dit model, zoals de beschrijving van drijfveren en kenmerken van de negen Enneagramtypes, verder uitgewerkt, met een kritische houding ten opzichte van sommige elementen die in de loop der tijd aan het model waren toegevoegd. Ik ontdekte dat het Enneagram een uitstekend model is om Trumps karakter te

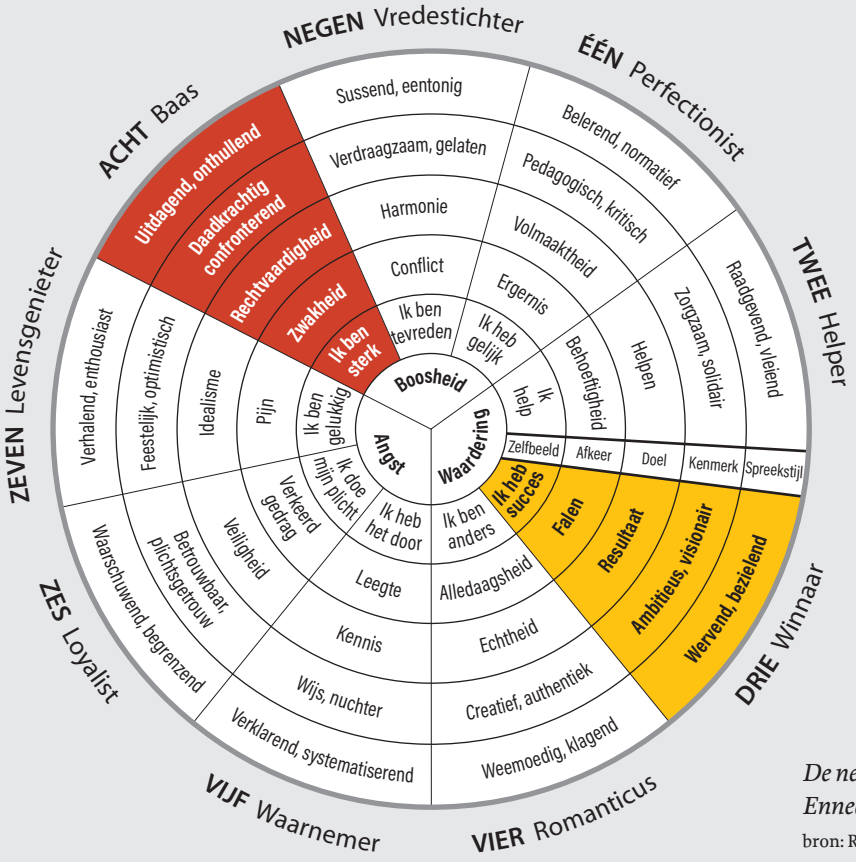

De negen Enneagramtypes
bron: Rohr & Ebert

DRIE Winnaar

Gezondheidsniveau	Benaming per niveau	Attitude	Omslagpunt naar lager niveau
Gezond	De authentieke persoon De zelfzekerde persoon Het uitmuntende voorbeeld	Innerlijk geleid Aanpassingsbereid Zich verbeterend	↓ Willen onderscheiden van anderen
	De competitieve statuszoeker	Presterend	
Gemiddeld	**De imagobewuste pragmaticus** **De zichzelf promotende narcist**	**Imago gericht** **Zelfpromotend**	↓ **Oneerlijkheid door angst voor falen en vernedering**
Ongezond	**De oneerlijke opportunist** **De kwaadwillende bedrieger** **De wraakzuchtige psychopaat**	**Bedriegend** **Dubbelhartig** **Gewetenloos**	

Enneagramtype Drie, de Winnaar
bron: Riso & Hudson

ACHT Baas

Gezondheidsniveau	Benaming per niveau	Attitude	Omslagpunt naar lager niveau
Gezond	Het grootmoedige hart De zelfverzekerde persoon De constructieve leider	Heroïsch Autonoom Leidend	↓ Eigen belang gaat niet meer samen met het belang van anderen
	De ondernemende avonturier	Pragmatisch	
Gemiddeld	**De dominante manipulator** **De confronterende antagonist**	**Domineren** **Intimideren**	↓ **Heeft andere mensen niet meer nodig en onderdrukt ze**
Ongezond	**De meedogenloze outlaw** **De almachtige megalomaan** **De gewelddadige vernietiger**	**Meedogenloos** **Terroriserend** **Verwoestend**	

Enneagramtype negen, de Vredestichter
bron: Riso & Hudson

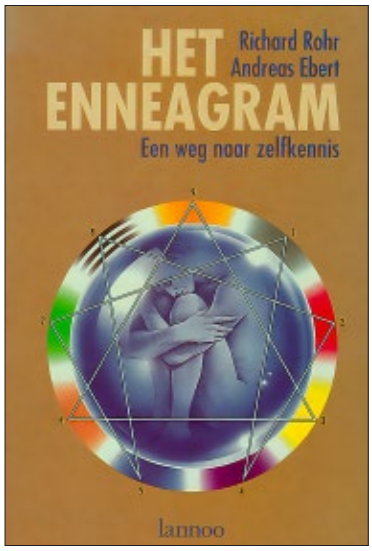

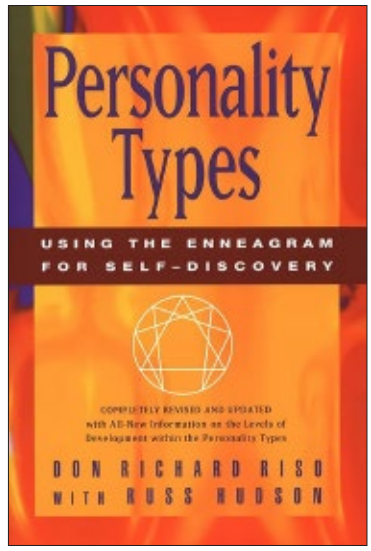

duiden. Maar niet als je het op de traditionele manier gebruikt, want in de traditionele uitleg van het model 'is' ieder mens slechts één van de negen types. Zelf heb ik het model veelvuldig gebruikt in mijn werk als personal coach, teamcoach en trainer op een alternatieve manier. Op basis van duizenden observaties gedurende de afgelopen 30 jaar, en zoals ik heb beschreven in ons boek, 'is' niemand volgens mij één type. Ik denk dat ieder mens álle negen types in zichzelf ontwikkelt, zij het niet in gelijke mate, en ik heb ervaren dat die ontwikkeling bovendien dynamisch is, afhankelijk van opvoeding, levensgebeurtenissen, rollen en levensfases. Volgens mijn analyse heeft Donald Trump twee Enneagramtypes prominent ontwikkeld: type Drie, genaamd De Winnaar, en type Acht, genaamd De Baas. Dat zijn zijn meest geoefende overlevingsstrategieën. Die bepalen zijn gedrag. Die types zien we bij hem het meest.

Het persoonlijkheidsmodel kent de volgende negen types: type Een (Perfectionist), type Twee (Helper), type Drie (Winnaar), type Vier (Romanticus), type Vijf (Waarnemer), type Zes (Loyalist), type Zeven (Levensgenieter), type Acht (Baas), en type Negen (Vredestichter). Noot: de lezer zal op internet en in de literatuur over het Enneagram bij elk type meerdere benamingen aantreffen. Zie de kernwoorden bij elk van de negen types in het cirkelvormige overzicht (de woorden zijn ontleend aan het boek van Rohr & Ebert). Zie de gezondheidsniveau's van type Drie en type Acht in het overzicht eronder (die woorden zijn ontleend aan het boek van Riso & Hudson).

PEOPLE ARE SEEING A DICTATOR

In 2016 bleek dat ik natuurlijk niet de enige Enneagramkenner was die Trumps opkomst met interesse had gadegeslagen. ***'When I look at Donald Trump – this is probably an overstatement, but a lot of people are making it – people are seeing a dictator like we've seen in history,'*** zei Brandan Robertson, in zijn interview met Enneagramkenner Richard Rohr, in een *YouTube*-filmpje[8] van 29 juli 2016, vlak nadat Trump voor de eerste keer was gekozen als de Republikeinse presidentskandidaat. De landelijke verkiezingen die de opmaat zouden vormen voor Trumps eerste termijn als president moesten op dat moment nog plaatsvinden.

De Amerikaanse franciscaan Richard Rohr had in 1995 samen met de Duitser Andreas Ebert het boek *The Enneagram* geschreven.[9] Rohr beaamde het punt van zijn interviewer over de dictatoriale neigingen van Trump: '*You're naive if you don't see that.*' Over Donald Trump merkte Rohr op: ***'His responses are consistently narcissistic.'*** De conversatie tussen Robertson en Rohr roept de vraag op bij welk Enneagramtype 'narcisme' past en welk karaktertype kenmerkend is voor het gedrag van een dictator.

De telkens terugkerende thema's in het vocabulaire van Trump, *'winning'* en *'tough'*, zijn naar mijn mening kenmerkend voor respectievelijk de Winnaar en de Baas in zijn persoonlijkheid. Om te checken of de begrippen **narcisme** en **dictatoriaal gedrag** ook bij deze typologie passen ging ik te rade bij het boek *Personality* Types,[10] geschreven in 1996 door twee Amerikaanse Enneagramkenners, Don Riso en Russ Hudson. Hun boek heb ik als objectieve leidraad genomen bij mijn verdere analyse van Trumps karakter. De teksten van Riso & Hudson, oorspronkelijk geschreven ver voor de opkomst van Trump als politicus, zal ik regelmatig letterlijk citeren ter vergelijking met de uitspraken en gedragingen van de hoofdpersoon in dit tweede deel van de Trump-trilogie.

In Deel I, *Donald Trump en zijn 40 rolmodellen*, hebben we al kunnen zien hoe hij gevormd is door de personen en personages die hij bewonderde, volgde en veelvuldig imiteerde. Daarin bleek ook dat hij zich in enige mate kon identificeren met degene die hij als rolmodel beschouwde. In dit tweede deel analyseer ik de ontwikkeling die Trumps karakter heeft doorgemaakt, wat mede bepalend is geweest voor het type personen die hij als voorbeeld nam. Welke elementen in zijn karakter maakten bijvoorbeeld dat hij zich met een superschurk als Auric Goldfinger, een president als Richard Nixon of een dictator als Vladimir Poetin kon vereenzelvigen? Er is vaak een intensieve wisselwerking tussen iemands persoonlijkheid en zijn of haar rolmodellen. Datzelfde geldt voor Trump. Zijn rolmodellen zijn daarom net zo relevant om hem te begrijpen als zijn persoonlijkheid.

EIGHTS ARE DRIVEN BY THE FEAR OF BEING DOMINATED

Al tijdens Trumps middelbare schooltijd was een aantal kernpunten van zijn karakter zichtbaar, zoals zijn competiedrang en defensieve, harde kant. Zijn eerste kamergenoot, Ted Levine, merkte bijvoorbeeld op: *'People liked him, but he didn't bond with anyone. **I think it was because he was too competitive, and with a friend you don't always compete. It was like he had this defensive wall around him, and he wouldn't let anyone get close.**'*[11] Het boek van Riso & Hudson helpt ons om de harde kant in Trumps karakter beter te herkennen en te begrijpen.

> Zo is op pagina 303 van *Personality Types* te lezen hoe type Acht, de Baas, naar de wereld kijkt: ***'Eights are driven by the fear of being dominated, harmed, or controlled by others. They view the world as a fairly dog-eat-dog place, and they do not intend to be eaten.***'

Dit is precies zoals Donald Trump de wereld ziet, als een jungle met veel slechte mensen. In een TV-interview in de jaren '80 zei hij eens: *'I look at people as being in many cases pretty vicious. And unless you're gonna have a certain way, you're gonna be eaten alive.'*[12]

> Riso & Hudson schreven: ***'Consequently, Eights believe they must keep up their guard and toughen themselves against the hard realities of life, but in order to do this they must repress their own tenderness and vulnerability.'***

Trump had dat wereldbeeld overgenomen van zijn eerste rolmodel, zijn vader Fred, die ooit heeft gezegd: *'Life's a competition. I brought my kids up in a competitive environment'*.[13] De tekst van Riso & Hudson ondersteunt een dergelijke zienswijze.

> Over type Acht schreven zij: ***'The Eight identified with the complementary patriarchal role, and learned that the best way to get some sense of value, affection, and nurturance was to be "the strong one"... Eights do not believe they can rely on anyone or anything outside themselves.'***[14]

Het zelfbeeld van De Baas is volgens het boek van Rohr & Ebert letterlijk **'ik ben sterk'**. Dit is het type dat zich het meest herkent in sterke persoonlijkheden. En dit is het type in Trumps karakter dat zich identificeert met sterke mannen.

AL CAPONE WAS INDICTED ONCE, I GOT INDICTED FOUR TIMES

In december 2023, nadat Donald Trump als eerste ex-president in de Amerikaanse geschiedenis maar liefst tot vier keer toe crimineel was aangeklaagd (*indicted*), met als zichtbare primeur een *mugshot*,

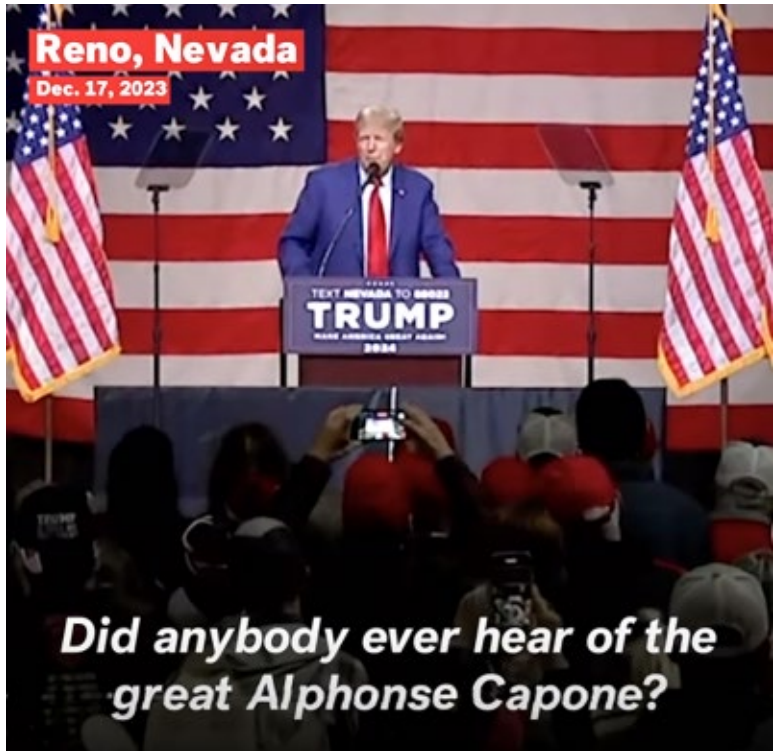

vergeleek hij zich met de legendarische gangster Al Capone. Trump zei tijdens een campagnerally in Reno, Nevada: *'Did anybody hear of the great Alphonse Capone? **Great, great head of the mafia,** right? Mean Scarface... He got a scar that went from here to here and he didn't mind at all, but **he was a rough guy.** Now, I heard he was indicted once – a couple of people told me a few times more – but I WAS INDICTED FOUR TIMES. And Al Capone, Alphonse, you know, if he had dinner with you, and if he didn't like the way you smiled at him at dinner, **he would kill you.** You'd be dead by the time you walked out of the nice restaurant. You would be dead. **He got indicted once. I got indicted four times.** Over bullshit I got indicted.'*[15 en 16]

Het is een veelzeggende uitspraak. Niet alleen was het natuurlijk opmerkelijk dat Trump opschepte dat hij een nog grotere superschurk was dan Ame-

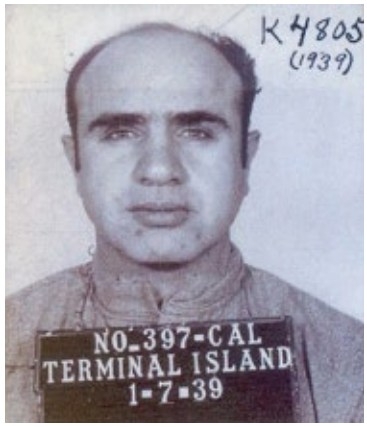

rika's meest legendarische maffiabaas, het was ook het zoveelste voorbeeld van zijn pathologische neiging om over alles te liegen, dus ook over Al Capone. Capone was niet één keer maar zes keer aangeklaagd (leugenfactor 6). In maart 1929 was de gangster gearresteerd en beboet voor *'contempt of court'*. In mei 1929 was hij gearresteerd en veroordeeld tot een jaar gevangenisstraf, waarvan hij 9 maanden had uitgezeten. In februari 1931 werd Capone opnieuw veroordeeld en zat hij vervolgens 6 maanden in de gevangenis. In juni bekende hij schuld na een aanklacht wegens belastingontduiking en andere vergrijpen, denkend dat hij een deal had gesloten die hem slechts 2,5 jaar gevangenisstraf zou bezorgen. Nadat de rechter de deal had ontkend trok Capone zijn bekentenis weer in. In oktober 1931 kreeg hij vervolgens zowel een forse geldboete als 11 jaar gevangenisstraf. Na 6 jaar werd hij vrijgelaten. Zijn gezondheid was inmiddels zo sterk achteruitgegaan dat hij niet terugkeerde naar zijn oude praktijk in Chicago, maar verhuisde naar Palm Island in Florida, waar hij overleed in 1947. Volgens zijn arts en psychiater had hij tijdens zijn laatste jaren de mentale capaciteiten van een kind van 12 jaar oud.[17] Met die persoon vergeleek Trump zichzelf.

THEY'RE POISONING THE BLOOD OF OUR COUNTRY

In dezelfde periode gebruikte Trump taal van niemand minder dan Adolf Hitler in campagnerally's. Politieke tegenstanders noemde hij ***'vermin'*** (ongedierte) en haalde hij de oude *'blood and soil'*-retoriek uit de kast om immigranten te beschrijven, zoals Hitler over joden had gesproken. Tijdens een verkiezingsbijeenkomst in New Hampshire op 16 december 2023 zei Trump: ***'They're poisoning the blood of our country.*** *They've poisoned mental institutions and prisons all over the world. Not just in South America, not just the three or four countries that we think about, but all over the world they're coming into our country from Africa, from Asia.'*[18] Die tekst kwam niet uit de lucht vallen.

Al rond 1990 bewaarde Trump het boek *My New Order*, een verzameling speeches van Hitler, bij zijn bed, naar zeggen van zijn toenmalige vrouw Ivana. Het boek was aan hem gegeven door zijn vriend Marty Davis, CEO van filmstudio Paramount, volgens een artikel in Vanity Fair. Trump erkende destijds dat hij het boek in bezit had, maar hij ontkende er in gelezen te hebben: *'If I had these speeches, and I am not saying that I do, I would never read them.'* Hij ontkende later ook dat hij als president eens tegen zijn stafchef John Kelly had gezegd: ***'Well, Hitler did a lot of good things.'***[19] Hitler had in *Mein Kampf* geschreven: *'great civilizations ... died out, as a result of* ***contamination of the blood ... [poison] to the bloodstream*** *and infect public life.'* Ook schreef Hitler in *Mein Kampf*: *'there was time enough at home at least to* ***exterminate this vermin.'***[20]

Als Trump dit niet zelf al had gelezen in Hitlers speeches zal iemand als *white supremacist* en Holocaust-ontkenner Nick Fuentes of Stephen Miller, Trumps eigen anti-immigratie-extremist, hem er over hebben verteld. Trump weet heel goed wat hij zegt en waar het vandaan komt volgens zijn voormalige advocaat/fixer Michael Cohen. Volgens Cohen is er *'no depth'* tot waar de ex-president *'will sink'* om zijn aanhang op te zwepen. Cohen: *'Of course, Donald has not read "Mein Kampf", Donald doesn't read. It's not that he didn't want to read it. It's just that unless it's in CliffNotes or unless somebody read it to him, Donald does not read. You've got guys like Steve Miller, who are writing these speeches for him and discussing it with him.* ***So he knows exactly what he's saying.'***[21] Trump ontkende, zoals gebruikelijk: ***'I never knew Hitler said that.*** *And I never read "Mein Kampf". I know nothing about Hitler. I'm not a student of Hitler. I never read his works.'* Niet erg geloofwaardig, gezien het feit dat hij de termen bleef gebruiken, ook nadat critici erop hadden gewezen dat het de taal van de Duitse dictator was.

Volgens Anthony Scaramucci, Trumps voormalige communicatiechef die later een van zijn grootste critici werd, weet Trump precies wat hij doet. Tegen CNN zei Scaramucci: ***'Donald Trump knows exactly what he's doing.*** *He puts things out there, sort of with a forked tongue. He'll say one thing and say, 'Oh geez, I didn't realize that that was from that.' But he does know that it's from that. I do believe him that he has not read 'Mein Kampf', OK, because I don't think this guy has ever read a book.'*[22]

EXACT REVENGE

Trumps uitspraken zijn indicatief voor de ongezonde staat waarin zijn persoonlijkheid zich anno 2024 bevindt. Daarom moeten zijn andere uitspraken over zijn voorgenomen acties tijdens een eventuele tweede termijn als president, zoals massadeportaties van immigranten en opsluiting van politieke opponenten, serieus genomen worden. Wie na het lezen van dit boek nog steeds denkt dat het allemaal niet zo'n vaart zal lopen als Trump zou worden herkozen houdt zichzelf voor de gek.

Niet voor niets schreef de conservatieve columnist Robert Kagan op 30 november 2023 in The Washington Post dat Trump uit is op wraak als hij president zou worden: *'He will have spent the previous year, and more, fighting to stay out of jail, plagued by myriad persecutors and helpless to do what he likes to do best:* ***exact revenge. Think of the fury that will have built up inside him,*** *a fury that, from his point of view, he has worked hard to contain.'* [23]

Hoe zou dat er uit zien, vroeg Kagan zich af. Trump heeft al een paar namen genoemd van mensen waar hij wraak op zou nemen: zijn voormalige stafchef generaal John Kelly, zijn voormalige minister William Barr en anderen die zich uitspraken tegen zijn herverkiezing; medewerkers van de FBI en CIA die deelnamen aan het Rusland-onderzoek; medewerkers van Justitie die weigerden de verkiezing van 2020 ongedaan te maken; leden van de January 6th Committee. Republikeinen die stemden voor zijn *impeachment*. En de pers natuurlijk.

THE PUNISHMENT WOULD HAVE BEEN DEATH

Bij wraakoefeningen moeten we denken aan het ergste. In september 2023 refereerde Trump aan een telefoongesprek van generaal Mark Milley met Chinese functionarissen op 6 januari 2021 over de bestorming van het Capitool die toen plaatsvond. Milley had de Chinezen verzekerd dat de Verenigde Staten niet werden aangevallen. Trump vond daar het volgende van: *'This is an act so egregious that, in times gone by,* ***the punishment would have been DEATH!'*** [24]

De suggestie dat de hoogste Amerikaanse generaal zou moeten worden geëxecuteerd werd door politici afgekeurd, maar door Trumpsupporters juist toegejuicht. Op X was de volgende bijval te lezen: *'Why was he (Milley, FS) not in there before a firing squad within a month?' 'Treason is treason. There's only one cure for treason: being put to death.' 'We used to execute or imprison people for all the treasonous actions I see.'* Kortom: er zijn voldoende aanhangers die klaarstaan om Trumps behoefte aan wraak te bevredigen. En er zijn voldoende wapens onder de bevolking om het uit de hand te laten lopen. Trump hoeft alleen maar het sein te geven.

Een *wordcloud*, gemaakt door The Daily Mail in december 2023, op basis van de door kiezers meest gebruikte woorden in connectie met Trump, werd vervolgens door Donald Trump zelf verder verspreid op zijn eigen *Truth Social* netwerk. De prominente plek voor woorden als ***'dictator, dictatorship, revenge, corruption, power'*** maakte duidelijk dat Amerika zich schrap kon zetten voor een veelbewogen verkiezingsjaar. De woorden passen overigens naadloos bij het stadium waarin Trumps karakter zich volgens mij inmiddels bevindt: een combi van **De Wraakzuchtige Psychopaat** en **De Gewelddadige Vernietiger**, in de terminologie van Riso & Hudson.

A TRUMP DICTATORSHIP IS INCREASINGLY INEVITABLE

Kagan schreef ook: '***A Trump dictatorship is increasingly inevitable. We should stop pretending.***' Kagan vergeleek Trump met Julius Caesar en verwachtte niet dat de rechterlijke macht sterk genoeg zou zijn om hem af te stoppen: '*The likeliest outcome of the trials will be to demonstrate our judicial system's inability to contain someone like Trump and, incidentally, to reveal its impotence as a check should he become president ...* ***Like Caesar, Trump wields a clout that transcends the laws and institutions of government, based on the unswerving loyalty of his army of followers.***'[25] Kagan trok de volgende conclusie: ***'If Trump does win the election, he will immediately become the most powerful person ever to hold that office.*** *Not only will he wield the awesome powers of the American executive – powers that, as conservatives used to complain, have grown over the decades – but he will do so with the fewest constraints of any president, fewer even than is his own first term.*'

Als we er dus serieus rekening mee moeten houden dat Donald Trump kan worden herkozen in november 2024 is het des te belangrijker meer te weten over de persoonlijkheid van de man die mogelijk vanaf januari 2025 in Het Witte Huis zit voor een tweede termijn, en hoe zijn karakter zo is geworden. Na het lezen van dit boek weet u het. Dan behoort u tot het selecte groepje mensen in de wereld dat hem écht begrijpt, wat overigens iets anders is dan begrip voor hem hebben. Ik nodig u uit met mij af te dalen in het ongezonde brein van Donald Trump. Ik kan u niet beloven dat uw gemoedsrust er op vooruit zal gaan maar ik eindig met een sprankje hoop.

De publicatie van deel III heb ik uitgesteld tot april 2025, om de trilogie van een passende epiloog te kunnen voorzien.

Frank Schaper
april 2024
www.frankschaper.nl

Inleiding Deel II
De Winnaar en De Baas

'He's a populist, authoritarian narcissist.' — Paul Ryan

De neerwaartse ontwikkeling van Trumps karaktertypes 3 en 8 © Frank Schaper

Don Riso & Russ Hudson maakten in hun *Enneagram Basisboek* per Enneagramtype in detail inzichtelijk hoe dat zich van 'gezond' (niveau 1, 2 en 3) via 'gemiddeld' (niveau 4, 5 en 6) naar 'ongezond' (niveau 7, 8 en 9) kan ontwikkelen. De meerwaarde van deze benadering is onder meer dat er uit blijkt dat Trump niet zozeer geboren is als 'narcist', 'megalomaan' en 'psychopaat', maar dat dit stadia waren in een proces dat tientallen jaren heeft geduurd. Anno 2020 had de 74-jarige president Trump inmiddels een beduidend ongezondere persoonlijkheid dan de 24-jarige vastgoedontwikkelaar Donald, die zich net had gevestigd in Manhattan en nog dagelijks op en neer reed naar Brooklyn om voor zijn vader te werken. Wel waren in 1970 de belangrijkste karaktertrekken al aanwezig, die onder invloed van zijn rolmodellen, in wie hij vaak diezelfde karaktertrekken herkende, en voortgestuwd door zijn succes en toenemende macht, steeds negatievere kenmerken vertoonden. Als we op deze wijze de ontwikkeling van Trumps karakter volgen gedurende zijn leven wordt deze neerwaartse spiraal begrijpelijk en zelfs logisch. Zijn ongezonde manier van handelen leverde hem successen op en deed hem overleven in een steeds gevaarlijker en veeleisender omgeving, met als gevolg dat zijn karakter steeds ongezonder werd. De beschrijvingen door Riso & Hudson van de ontwikkeling van de Enneagramtypes Winnaar en Baas van 'gemiddeld' naar 'ongezond' zijn volgens mij vrijwel volledig van toepassing op Donald Trump, en daarmee een grote hulp voor iedereen die hem beter wil begrijpen. Eerst zette Trump de stap van 'Imagobewuste Pragmaticus' (type 3, Winnaar, niveau 5) en 'Dominante Manipulator' (type 8, Baas, niveau 5) in de jaren '70 naar de 'Zichzelf

Promotende Narcist' en de 'Confronterende Antagonist' (respectievelijk Winnaar en Baas op niveau 6) in de jaren '80 en begin jaren '90. In de daaropvolgende jaren heeft Donald Trump de negatieve spiraal helemaal tot de bodem doorlopen.

EEN BUS MET NEGEN PASSAGIERS

In *Het Enneagram en het team in jezelf* vergeleek ik onze persoonlijkheid met een bus met negen passagiers, de negen Enneagramtypes, die als subpersoonlijkheden *tesamen* ons karakter vormen. Je *bent* dus niet één type, je *hebt* negen types, waarvan je een aantal meer ontwikkelt dan andere. Dat zijn je voorkeursstrategieën. Deze types zitten als het ware 'voor in de bus' en krijgen afwisselend de meeste 'rijtijd'. Het type dat op een gegeven moment 'achter het stuur zit' is het enige type dat op dat moment wordt waargenomen door de omgeving. Met deze metafoor in het achterhoofd geeft het Enneagram ons de mogelijkheid een kijkje te nemen in de complexe psyche van Donald Trump en de ontwikkeling van zijn karakter door de jaren heen.

Van de persoonlijkheid van president Trump herken ik de *ongezonde* versie van de Winnaar, als hij voor een camera of een menigte supporters staat (dan zit de verkoper achter het stuur van de bus) en een *ongezonde* Baas als hij zich aangevallen voelt door een journalist in een interview of als hij zelf de strijd aangaat (op zo'n moment heeft de straatvechter het stuur overgenomen van de verkoper). In dit boek leg ik de in 1996 geschreven teksten van Riso & Hudson over de types Drie, de Winnaar, en Acht, de Baas, op verschillende gezondheidsniveau's naast de later gedocumenteerde acties en uitspraken van Donald Trump. Daarbij maak ik gebruik van de in 2000 vertaalde versie van Riso & Hudsons boek, getiteld *Enneagram Basisboek, De negen persoonlijkheidstypen in kaart gebracht.* Als voorproefje geef ik in dit hoofdstuk alvast een aantal voorbeelden.

HE WAS THE BOSS

Een 'gezonde' Baas (type Acht) is volgens Riso & Hudson: ***'zelfassertief, vol zelfvertrouwen en sterk. Kan opkomen voor wat hij nodig heeft en wil. Bezit een vindingrijke 'het is te doen'- instelling en hartstochtelijke innerlijke gedrevenheid. Is resoluut, gezaghebbend en dwingend: de natuurlijke leider waar anderen zich op verlaten. Neemt het initiatief, zorgt ervoor dat dingen gebeuren, komt voor mensen op; onderhoudt, beschermt, is eerzaam, draagt anderen met zijn kracht. Kan ware heldendom en historische grootheid bereiken.'***[1]

Bekende Amerikanen in wie Riso & Hudson dit type herkenden waren bijvoorbeeld Martin Luther King, Franklin Delano Roosevelt en Lee Iacocca.

Helaas lichtten Riso & Hudson hun typeringen van bekende personen nergens in hun boek toe met specifieke voorbeelden of citaten. Dat is jammer, want de Enneagramauteurs herkenden De Baas ook in Donald Trump, die in de jaren '90 al een beroemdheid was in Amerika, maar nog geen televisieprogramma had of politieke campagnes had gevoerd. In die tijd was hij een vastgoedmagnaat en casinobaas. Zoals gezegd herken ook ik dat type in Trump, maar in mijn visie van 'de bus' met negen Enneagramtypes is het heel goed mogelijk dat iemand zowel de kenmerken van de Winnaar als die van de Baas heeft. Ik beperk mij in mijn analyse van Trump dus niet tot één type, maar tot twee types: Baas én Winnaar. Bovendien zal ik mijn inschatting telkens voorzien van gedocumenteerde feiten. Een voorbeeld: de Baas manifesteerde zich bij Trump al op jonge leeftijd. Als vierde kind in een gezin met vijf kinderen liet hij er geen twijfel over bestaan wie er tijdens spelletjes de leiding had, met name als hij met zijn jongere broertje speelde. '*Donald decided what games we were playing together. **He was the boss,***' herinnerde Robert Trump zich uit zijn jeugd.[2]

DE ZICHZELF PROMOTENDE NARCIST

Een 'gezonde' Winnaar (type Drie) is volgens Riso & Hudson: ***'zelfverzekerd en energiek, met een hoge zelfachting, plooibaar, goed aangepast en charmerend, dikwijls aantrekkelijk en populair. Is ambitieus om zichzelf te verbeteren, om alles eruit te halen wat erin zit – blinkt vaak uit en is een levend voorbeeld en de belichaming van in brede kring bewonderde kwaliteiten. Ondernemend, doelgericht***

> ***en persistent. Werkt doelmatig en ijverig, laat zich leiden door innerlijke waarden en is authentiek.***'

Bekende Amerikanen in wie Riso & Hudson dit type herkenden in 1996 waren bijvoorbeeld, Tom Cruise, Sharon Stone en Denzel Washington.

In bovenstaande beschrijvingen van een 'gezonde' combinatie van de types Winnaar en Baas zal de fanatieke Trump-supporter zijn geïdealiseerde held vast herkennen. Dat zijn de redenen waarom zij op hem hebben gestemd en zij zijn geneigd zijn schaduwkanten te bagatelliseren of te ontkennen. Ik herken daarentegen in Trump vooral de ongezonde kenmerken. Riso & Hudson beschreven ook deze minder gezonde versies van beide Enneagramtypes. Keer op keer las ik met verbazing hoe treffend de door Riso & Hudson opgeschreven karakterschetsen overeenkwamen met Trumps vroegere en huidige gedragingen. Als we de verschillende gezondheidsniveau's van de types Drie en Acht, zoals beschreven door Riso & Hudson, gedetailleerd bestuderen vallen steeds meer stukjes van de puzzel uit Trumps leven op hun plek. Onderstaande vier citaten zijn bijvoorbeeld ongewijzigd ontleend aan hun beschrijving van de Winnaar op gezondheidsniveau 6, door hen genoemd De Zichzelf Promotende Narcist. Na elk citaat licht ik toe wat ik ervan bij Trump herken, wat ik in dit boek nog regelmatig zal doen.

> Riso & Hudson: ***Er goed uitzien, zowel letterlijk als figuurlijk, is altijd uitermate belangrijk geweest voor Drieën, maar lichamelijke aantrekkelijkheid is nooit belangrijker dan wanneer ze openlijk narcistisch zijn.***

Biograaf Harry Hurt III schreef in zijn boek *Lost Tycoon*[3] hoe belangrijk Trumps eigen uiterlijk voor hem was: *'Donald is determined to counteract the encroachment of middle age at almost all costs. In the past he tried to control his weight with prescription diet pills supplied by a physician whose office is just a few short blocks from Trump Tower.*' Afgezien van zijn eigen uiterlijk ging het Trump ook om het uiterlijk van zijn omgeving, en in het bijzonder de vrouwen met wie hij gezien wilde worden.

> Riso & Hudson: ***Karakteristiek is verder dat ze statussymbolen najagen en promoten als een manier om nieuwe sociale waarden te scheppen. Drieën zijn in dit stadium exhibitionistisch en verleidend en gebruiken hun sex-appeal om hun begerenswaardigheid te vergroten.***

Trump vertoonde zich bij voorkeur onder de mensen met een mooie vrouw aan zijn arm, als statussymbool. ***'Good looks had been my top – and sometimes, to be honest, my only – priority*** *in my man-about-town days'*, schreef hij zelf in *Trump: Surviving at the Top.*[4]

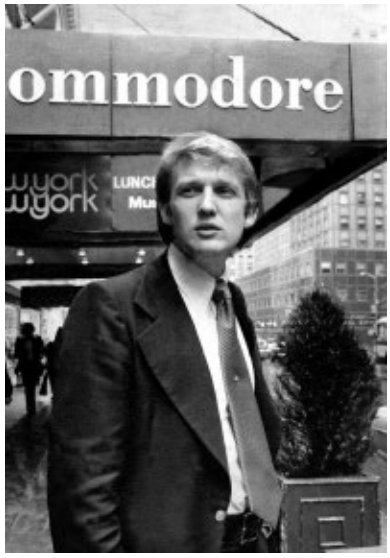

> Riso & Hudson: ***Typisch is hypermannelijk of hypervrouwelijk seksueel vertoon, zoals de stoot, de dekhengst of schoonheidskoningin uithangen. Conflicten met anderen vloeien ook voort uit hun pretenties. Drieën gaan in hun eigen hype geloven en kloppen hun prestaties op het ridicule af op.***

Naar eigen zeggen dronk Trump niet en gebruikte hij geen drugs, maar hij ging wel bijna elke nacht uit. Trump: ***'usually with a different woman each time, and I was enjoying myself immensely.***' Sex was zijn uitlaatklep. Trump lette bij de vrouwen met wie hij uitging doorgaans slechts op één ding, hun uiterlijk.[5] Twee keer ruilde hij een echtgenote in voor een decennia jongere, in zijn ogen knappere vrouw.

DE CONFRONTERENDE ANTAGONIST

Laat ik nog een aantal voorbeelden geven van Riso & Hudson-teksten, die volgens mij van toepassing zijn op Trumps persoonlijkheid. Daarbij heb ik het woord 'Acht' vervangen door 'Baas' ten behoeve van de leesbaarheid.

> Riso & Hudson schreven bijvoorbeeld over 'De Confronterende Antagonist' het volgende: ***De Baas op niveau 6 duldt geen ongehoorzaamheid of disloyaliteit en verbiedt elk tegensputteren tegen zijn bevelen. Zijn wil is wet. Als zich nimmer verschuldigende bullebakken commanderen ze mensen, en barsten in woede uit als hun orders niet stante pede worden uitgevoerd. ('Er gebeurt wat ik zeg!')***

Elk gesprek tussen twee ongezonde Bazen draait snel uit op een boksgevecht, dat wordt uitgevochten met woorden. Vader Fred Trump heerste als een dictator in zijn familiebedrijf en in zijn gezin. Donald deed hetzelfde in zijn eigen gezin en in zijn Trump Tower.

Samen met vader en 'kloon' in één ruimte verkeren kon een aparte ervaring opleveren. Een vriend van Trump beschreef eens hoe vreemd een conversatie tussen de twee meestal ging: *'They were both talking, supposedly to each other, but I was sure neither heard what the other was saying.* ***They talked right past each other.***'[6]

> Riso & Hudson over De Confronterende Antagonist: ***Geen ander persoonlijkheidstype is even halsstarrig. Zegevieren in elke wilsstrijd wordt van levensbelang, want daardoor verdedigen en handhaven ze hun zelfbesef.***

THE AUDIENCE FOR HIS SELF INDULGENCE

Zo herinnerde dominee en burgerrechtenactivist Al Sharpton zich dat hij in de helikopter van Trump getuige was van een bijna surreëel 'gesprek' tussen Donald Trump en bokspromotor Don King. Sharpton was in dit geval toeschouwer: *'To know and be around Donald Trump is to be always the audience for his self indulgence'*. Hij keek van de ene 'bokser' naar de andere 'bokser'. Beiden waren continu aan het woord, reclame voor zichzelf aan het maken en aan het vertellen '*how great they were'*. Sharpton: *'They weren't even listening to each other. Talking non-stop'*. Toen ze Atlantic City naderden, liet Trump de helikopter rondcirkelen voor de *knock-out*: ***'I want to show Reverend Sharpton my empire. I own that hotel, and that.'***[7]

> Riso & Hudson: ***Strijdlustige Bazen krijgen hun zin liever door afbluffen dan door een nederlaag te riskeren. Als ze denken dat hun opponent zwak is, zullen ze veel verder gaan dan bij een vermeend sterke tegenstander.***

Zo blufte Trump tegen zijn Mexicaanse zuiderburen in het voorjaar van 2019 dat hij de importtarieven drastisch zou verhogen als zij de stroom van immigranten niet zouden indammen. De Mexicaanse president, bang dat Trump zijn voornemen zou uitvoeren, gaf toe en stuurde het Mexicaanse leger naar de grens.

DO YOU TRUST ME, YOUR OWN FATHER?

> Riso & Hudson: ***Hij is diep gefrustreerd en gelooft niemand te kunnen vertrouwen.***

Donald Trump leerde al heel vroeg om niemand te vertrouwen en die les gaf hij later door aan zijn eigen kinderen. Hij drukte hen regelmatig op het hart niemand ooit te vertrouwen, zelfs hun eigen

vader niet, hemzelf dus. Volgens Donald junior testte Trump zijn kinderen met de vraag: ***'Do you trust me, your own father?'*** Waarop zijn kinderen antwoordden dat zij hem vertrouwden. Hun vader zei dan: ***'What did I just tell you? You didn't take the lesson.'*** [8]

> Riso & Hudson: ***Alleen geld en macht lijken zeker, de betrouwbare middelen dankzij welke ze hun zin kunnen doordrijven. Voor deze Bazen wordt geld de graadmeter voor zichzelf en hun succes in het leven. Bovenal is het bezitten van geld, veel geld, een van de weinige dingen die een betrouwbare basis vormen voor het gevoel onafhankelijk te zijn. Het is de bron van hun veiligheid en onafhankelijkheid.***

Geld, veel geld, zou een steeds belangrijker thema worden in het leven van Donald Trump. Geld als bron van macht, geld als noodzakelijke bron voor zijn expansie en geld als graadmeter van zijn eigenwaarde. Desondanks was Trump in de jaren '80 weliswaar rijk, maar nog niet onafhankelijk van zijn vaders financiële ondersteuning en kredietwaardigheid. Naarmate Trump zijn imago uitbouwde kon hij steeds meer lenen van de banken, maar altijd met de wetenschap dat zijn vader financieel borg kon staan. Dat maakte Donald echter geen terughoudend mens. Integendeel. Begin jaren '90 beleefde hij zijn eerste neergang, als gevolg van zijn hoogmoed en te ver doorgevoerde expansiedrift. Toch bleef hij naar buiten volhouden dat hij uiterst succesvol was, refererend aan zijn meerdere geslaagde comebacks.

THE PSYCHOPATH IN CHIEF

Trump maakte een *comeback* in de tweede helft van de jaren '90 en het begin van de 21ste eeuw, terwijl zijn karakter steeds verder afgleed naar nog ongezondere niveau's. De Winnaar in hem verviel naar niveau 7, 'De Oneerlijke Opportunist', en belandde vervolgens op niveau 8, 'De Kwaadwillige Bedrieger'. In dat stadium bevond hij zich volgens mij toen hij zich kandidaat stelde voor het presidentschap. Eenmaal aan de macht, zittend in The Oval Office, verviel De Winnaar in Trump zelfs tot niveau 9, 'De Wraakzuchtige Psychopaat', mede onder invloed van de aanhoudende onderzoeken en *impeachment*-pogingen. Ongeveer gelijktijdig met mijn eigen analyse verscheen het nieuwste boek van Trumps voormalige *ghostwriter* van *The Art of the Deal*, Trumps eerste boek. Tony Schwartz noemde zijn laatste stuk over Trump *The Psychopath in Chief* (2020). Gedurende zijn werkzame leven veranderde 'De Imagobewuste Pragmaticus' in Trump dus langzaam maar zeker in 'De Wraakzuchtige Psychopaat'. Dat veranderingsproces licht ik in dit boek uitgebreid toe.

Voor De Baas, het andere Enneagramtype in Trumps karakter, waren de verlokkingen van de toenemende macht fataal. Dit type verviel via niveau 7, 'De Meedogenloze Outlaw', naar niveau 8, 'De Almachtige Megalomaan'. Tijdens de eerste drie jaar van Trumps presidentschap werden de Verenigde Staten van Amerika in feite geregeerd door een sekteleider met twee dominante karak-

tertypes: De Kwaadwillige Bedrieger (ongezonde Winnaar) in combinatie met De Almachtige Megalomaan (ongezonde Baas). Welk van deze twee types achter het stuur zat hing af van het moment. Na enige tijd verviel ook De Baas tot het meest ongezonde niveau: 'De Gewelddadige Vernietiger'.

HE'S BECOMING CRAZIER

Een dergelijke tweevoudige persoonlijkheid is de ideale mix voor een dictator, behalve als hij aan het hoofd staat van een democratie, waar naast de president ook nog een volksvertegenwoordiging, een rechterlijke macht en een vrije pers bestaat. Ik zie dit type leider in dictaturen over de hele wereld, getuige de vele voorbeelden in mijn boek *Het Dictatorvirus* (2015, nieuwe editie 2022). Donald Trump was al jarenlang een dictator toen hij aan het hoofd stond van The Trump Organization, maar toen viel het nog niet zo op. Dit type leider komt namelijk geregeld voor in het bedrijfsleven en in maatschappelijke organisaties op machtige plekken, maar in die gevallen heeft de leider niet te maken met formele democratieën. Daar herinneren dergelijke leiders hun medewerkers dan ook regelmatig aan: *'Het is hier geen democratie!'*

Trumps leiderschapsstijl werd een probleem toen hij president werd. Hij noemde zichzelf tijdens zijn presidentschap geniaal, ***'a stable genius'***. Stabiel zou ik hem niet noemen, maar hij is wel degelijk een geniale oplichter die het schopte tot het hoogste ambt van het machtigste land ter wereld.

Of is Trump gewoon gek, zoals veel van zijn critici claimen? Trumps tegenstanders vonden hem een '*moron*', een idioot, iets wat zijn eerste minister van Buitenlandse Zaken Rex Tillerson, voormalig CEO van ExxonMobil, ook vond, na het meemaken van een ongekende tirade van Trump in een bijeenkomst in het Pentagon. Tillerson werd al gauw daarna ontslagen. De man van Trumps eigen topadviseur Kellyanne Conway, George Conway, volgens Trump een *'total loser'*, besloot op de valreep geen rol in diens regering te willen spelen. Hij werd een verklaard tegenstander van Trump en twitterde in maart 2019 dat de president een narcistische en anti-sociale persoonlijkheidsstoornis had. Hij haalde daarbij de teksten aan uit het standaardwerk voor psychiatrische stoornissen, DSM-5, en voegde er aan toe: ***'and it's getting worse'***.[9] De diagnoses in het boek *The Dangerous Case of Donald Trump* varieerden van 'narcist' tot 'psychopaat'.[10]

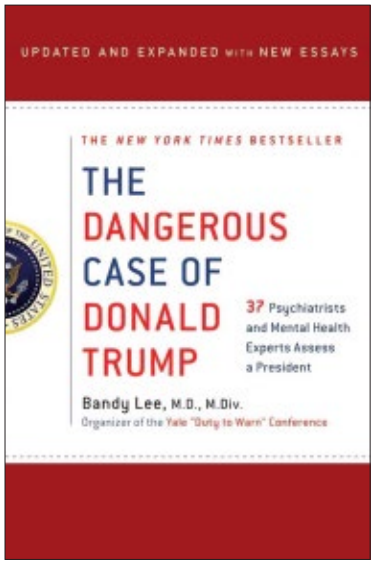

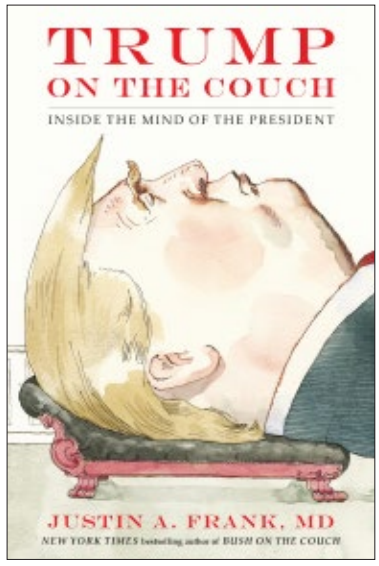

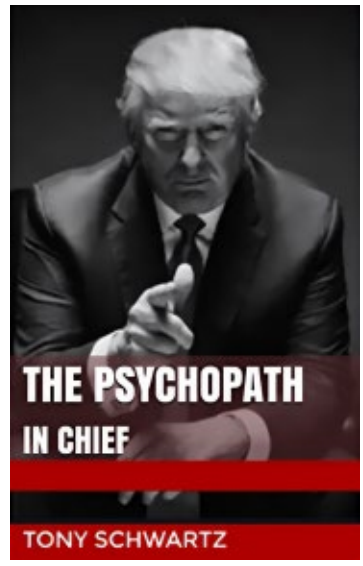

Recentelijk, in december 2023, zei Chris Christie, ooit een grote vriend van Trump, maar later een van zijn grootste vijanden: ***'Donald Trump realizes the walls are closing in. He's becoming crazier.'*** [11] Volkskrant-columnist Bert Wagendorp noemde Trump *'een labiele, tv-verslaafde twitterende mafketel'*.[12]

TRUMP ON THE COUCH

Elke dictator (meestal een man) was ooit een klein jochie, wiens karakter zich ook anders had kunnen ontwikkelen, en wiens leven ook een andere loop had kunnen nemen. In *Het Dictatorvirus* beschreef ik de ontstaansgeschiedenis van dictators als Mugabe, Hitler en Poetin, wier levens ook heel anders hadden kunnen lopen. Datzelfde geldt voor Donald Trump. Ook zijn leven had anders kunnen lopen en zijn karakter had zich anders kunnen ontwikkelen. Wij die leven in een eeuwenoude parlementaire democratie verdiepen zich meestal niet in de zieleroerselen of karakterontwikkeling van een dictator. Veel verder dan cliché's als 'autoritair leider', 'autocraat', 'megalomaan', '*strongman*', 'gek', 'mafketel' of 'psychopaat' komen we vaak niet. Maar dat is te gemakkelijk. Het is vaak een alibi om ons niet te hoeven verdiepen in de persoon en zijn persoonlijkheid. Volgens mij was Trump niet gek, maar wel gevaarlijk ongezond, en behept met meerdere pathologische problemen.

De meeste van zijn aanhangers zijn ook niet gek, maar wel effectief misleid. Zij volharden in hun geloof, zijn gehersenspoeld en daardoor niet meer te bereiken door mensen buiten de Trump-sekte. Trump is hun leider en zij zijn aan hem loyale sektelede, volgens sekte-expert Steven Hassan, auteur van *The Cult of Trump* (2019). Hassan kan het weten, aangezien hij ooit zelf overtuigd lid was van de Moon-sekte en hij zich daarna had verdiept in tientallen andere sekten.[13] Er blijken in essentie niet zo veel verschillen te bestaan tussen een sekteleider, een dictator en een maffiabaas (*The Godfather I en II* behoren om voor de hand liggende redenen tot Trumps favoriete films). Donald Trump is zo iemand en dat maakt hem voor veel 'gewone' mensen moeilijk te begrijpen. Een 'gewoon' mens die weinig liegt kan zich nu eenmaal niet inleven in iemand die *vrijwel altijd* liegt. Wie niet van Trump houdt heeft doorgaans een hekel aan hem en die walging geeft zijn vele critici een extra reden om elke poging hem te begrijpen al snel op te geven. Wij verwarren 'begrijpen' met 'begrip hebben voor' en dat is onterecht. Is ons oordeel eenmaal geveld, dan bevestigt elke nieuwe waarneming dat oordeel (in de psychologie heet dit fenomeen *confirmation bias*). Psychiater/auteur Justin Frank was een van de weinigen die een serieuze poging deed om de oorsprong van Trumps pathologische problemen te verklaren, in zijn boek *Trump on the Couch*.[14]

Die oorsprong lag – hoe verrassend – in zijn jeugdjaren, zoals we hebben kunnen zien in Deel I van deze trilogie.

HE'S A POPULIST, AUTHORITARIAN NARCISSIST

In de jonge Trump, die in de jaren '70 zijn eerste schreden zette in de vastgoedwereld van Manhattan, herken ik niet de 'gezonde', maar wel de 'gemiddelde Winnaar', zoals Riso & Hudson die in 1996 beschreven.[15]

> Riso & Hudson: ***De eigen performance, het werk goed doen, superieur zijn en boven anderen uitstijgen staan sterk centraal. Vergelijkt zichzelf in zijn nastreven van status en succes met anderen. Wordt een gedreven carrièremaker en sociale klimmer, die sterk aan wapenfeiten en exclusiviteit hecht en een 'winnaar' wil zijn. Wordt imagobewust, laat zich veel gelegen aan hoe anderen hem zien. Begint zichzelf te presenteren overeenkomstig andermans verwachtingen en wat hij moet doen teneinde succes te hebben. Wil anderen imponeren met zijn superioriteit; promoot constant zichzelf, stelt zichzelf beter voor dan hij in werkelijkheid is. NARCISTISCH, met hoogdravende, opgeblazen noties over zichzelf en zijn talenten.***

Daar hebben we de term ***'narcistisch'***, die Richard Rohr in zijn interview met Brandan Robertson in juni 2019 aan Trumps gedrag toekende.

> De Baas was het enige Enneagramtype waarbij Riso & Hudson in hun boek ook een aantal dictators als voorbeeld noemden: Fidel Castro, Saddam Hoessein en Napoleon. Begrijpelijk, als je de beschrijving leest bij de 'ongezonde' niveaus van dit type:[16] ***Verweert zich met hand en tand tegen alle pogingen om hem te beheersen. Wordt volslagen meedogenloos, DICTATORIAAL, 'de macht van de sterkste'. Is hardvochtig, immoreel en potentieel gewelddadig. Ontwikkelt waandenkbeelden over zijn macht, onoverwinnelijkheid en mogelijkheden om te zegevieren: megalomanie. Waant zich almachtig, onkwetsbaar. Gaat roekeloos over grenzen heen.***

En daar hebben we de term ***'dictatoriaal'***, de term die Rohrs interviewer aan Trump toekende.

Er is weinig fantasie voor nodig om in Riso & Hudsons beschrijvingen van de ongezonde Winnaar en de ongezonde Baas president Trump te herkennen tijdens zijn eerste jaren in Het Witte Huis. De termen *'authoritarian'* en *'narcissism'* zijn inmiddels steeds vaker te horen in Amerika, ook onder Republikeinen. Voormalig *Speaker of the House* Paul Ryan, een Republikein, had over Donald Trump een duidelijk beeld gevormd. Op 18 december 2023 zei Ryan: ***'He's a populist, authoritarian narcissist. So, historically speaking, all of his tendencies are basically where narcissism takes him,*** *which is whatever makes him popular, makes him feel good at any given moment.'*[17]

A STABLE GENIUS

Trump werd mijns inziens treffend geportretteerd door Siegfried Woldhek, die ook de tekeningen maakte voor de voorpagina's van de Trump-trilogie. Deze tekening had Woldhek gemaakt, geïnspireerd doordat Trump zichzelf *'a stable genius'* had genoemd. Donald Trump is de Amerikaanse versie van een narcistische dictator, zoals we die kennen uit de geschiedenis. Tegen de tijd dat president Trump herkozen had moeten worden in 2020 was de Winnaar in hem nog verder afgedaald naar 'De Wraakzuchtige Psychopaat'. Het laatste zetje daarvoor was gegeven door zijn *impeachment*. En iedereen die hem tijdens zijn *impeachment* had dwarsgezeten, tegen hem had getuigd of disloyaal aan hem was geweest zou voelen wat dat betekende.

Was die narcistische Winnaar/megalomane Baas in staat de Verenigde Staten in crisistijd op een verantwoorde manier te leiden gedurende de maanden dat zijn herverkiezing op het spel stond en zijn *'approval rate'* zich rond de 45 procent bevond en dalende was? Nee, natuurlijk niet. Alles wat Trump in 2020 deed stond in het teken van zijn herverkiezing. Als hij niet herkozen zou worden zou hij de geschiedenis ingaan als *'one term president'*, oftewel: een *'loser'*, zoals Jimmy Carter, die hij om zijn zwakheid verachtte. Als dat zou gebeuren zou zijn hele leven met terugwerkende kracht voor niets zijn geweest. Dat mocht nooit gebeuren. Nooit. Verliezen was dus geen optie, zelfs als het een feit was. Toen hij verloor móest hij daarom liegen dat hij had gewonnen. Liegen en intimi-

deren waren altijd al zijn belangrijkste overlevingsmechanismen geweest en in 2020 was het belangrijker dan ooit tevoren, met alle gevolgen vandien. Als zijn karakter zich vanaf zijn vroegste jeugd in een *gezonde* richting had ontwikkeld was Donald Trump waarschijnlijk een aanwinst geweest voor de hele wereld, maar dat was helaas niet gebeurd.

Ook dit tweede boek van de Trump-trilogie is onderverdeeld in drie secties. In *De Narcist* bespreek ik de eerste fasen van Trumps karakterontwikkeling richting het putje en zijn speciale relatie met zijn biografen. In deze fase leerde hij dat juist zijn ongezonde karaktertrekken hem vaak succes brachten of simpelweg in staat stelden te overleven in de jungle van New York en Atlantic City. Zijn narcisme kreeg ruim baan, mede door een stortvloed aan media-aandacht, wat het proces verder versterkte. Een belangrijke bijrol is weggelegd voor Mark Burnett, bedenker van *The Apprentice*.

In *De Bedrieger* vormt de schier oneindige reeks leugens van Donald Trump de rode draad. In Roy Cohn, Roger Stone en Paula White vond hij welwillende handlangers bij zijn bedrog. Zijn plek in de *Forbes 400* lijst, zijn hoofdrol in *The Apprentice* en zijn verovering van Het Witte Huis waren allemaal gebaseerd op misleiding – misleiding van Forbesverslaggevers, misleiding van het TV-publiek en misleiding van de Amerikaanse kiezer. Daarom beschouwde hij waarheidsgetrouwe journalisten als zijn grootste vijand.

In *De Psychopaat* beschrijf ik de meest ongezonde stadia van Trumps karakterontwikkeling en de bijbehorende gebeurtenissen, van zijn corruptie tot zijn megalomie, van zijn gevecht met FBI-directeur James Comey tot het *Mueller Report*, van zijn draconische immigratiemaatregelen tot zijn reactie op racistisch geweld en de bestorming van het Capitool op 6 januari 2021. Belangrijke bijrollen zijn weggelegd voor zijn handlangers Stephen Miller, Bill Barr en Rudy Giuliani.'